

Kevään 2009 filosofian reaalikokeesta

Taso vastasi aiempaa, mutta kirjoittajamäärä (900) on laskussa. Kritiikkiä kuului käytännöllisen filosofian painottumisesta. Syynä on lukion kurssien painotus: pakollinen johdantokurssi (F1) ja valinnaisina etiikka (F2), yhteiskuntafilosofia (F4) sekä tietoteoria/metafysiikka (F3). Kaksi ensimmäistä ovat perustehtäviä, joissa hyviin pisteisiin vaaditaan johdantokurssia enemmän. Muut kysymykset sijoittuvat aiheensa mukaisesti kursseihin ja yhdeksän pisteen jokerit yhdistelevät tietomäärää.

1. *Hyve ja hyveellinen luonne kuuluvat etiikan peruskäsitteisiin. Mitä hyveitä hyvältä ihmiseltä edellytetään? Pohdi onko hyveellinen ihminen myös onnellinen.*

On syytä määritellä hyveen käsite, mainita esimerkiksi kardinaalivyveet ja esittää jokin järkevä käsitys hyveen ja onnellisuuden suhteesta.

2. *Mitä filosofiassa tarkoitetaan väitteellä "tieto on valtaa"? Miten esimerkiksi alla oleva kuva ilmentää tätä väitettä?*

Laivahissin kuvalla viestitti, että tieto on kykyä. Useat käsittelivät vain poliittista valtaa, millä ei saavutettu korkeita pisteitä. Tuli ymmärtää tieteellisen tiedon soveltaminen ihmisen ympäristöön.

3. *Ihmisillä on selkeitä käsityksiä oikeasta ja väärästä toiminnasta. Nämä käsitykset eivät yleensä perustu mihinkään filosofisen etiikan teoriaan. Mikä on tällaisen arkietiikan pätevyys?*

Arkietiikka on usein epäselvää ja ristiriitaista. Etiikan teoriat eivät toimi ilman arjen normatiivisia intuitioita. Ne nivoutuvatkin käytännössä yhteen. Moni näki uskonnollisen etiikan arkietiikkana – ehkä ajatellen, että se omaksutaan ilman pohdintaa, joka taas olisi filosofisen etiikan tunnusmerkki.

4. *Lue alla oleva kolumni ja vastaa kysymyksiin.*

a) *Pohdi voiko kolumnin kalanostajaa pitää egoistina.*

b) *Mikä ero on psykologisella ja normatiivisella egoistisella teorialla?*

c) *Kritisoi egoismia eettisenä teoriana.*

Kolumnissa oli kaksi asiakasta kalatiskillä. A oli jo ostanut fileoidun kalan. B pyysi saada ruodot. A tokaisi, et saa, ja niitä ei myöskään saa kahdesti myydä. Useimmat vastaajat huomasivat, ettei A ole puhdas egoisti, koska hän ei aja omaa etuaan vaan haluaa vahingoittaa toisen etua. Toisaalta hän ajattelee vain itseään, mitä voi pitää egoistisena. Ilahduttavan useat toivat kehiin omistusoikeuden käsitteen: A omisti myös ruodot ja saattoi päättää niistä.

5. *Thomas S. Kuhn on loogisen positivismin jälkeisen tieteenfilosofian suuria nimiä. Hänen pääteoksensa Tieteellisten vallankumousten rakenne (1962) aloitti uuden ai-*

kakauden tieteenfilosofiassa.

a) *Mitä Kuhn tarkoittaa tieteellisellä paradigmalla?*

b) *Miten paradigman käsite auttaa selittämään tieteen kehitystä?*

c) *Miten Kuhnin tietenteoria subtautuu tiedon kasvun ajatukseen?*

Kokelaat pärjäivät hyvin. Kuhnia on tosin kysytty usein, eikä tieteenfilosofiasta juuri muuta tiedetäkään.

6. *Millä tavalla välttämättömyyden ongelmaa on käsitelty filosofiassa?*

Avoimessa ja vaikeassa tehtävässä tuli tunnistaa ongelma ja kertoa esimerkkejä. Lisäpisteisiin oli partioitava loogisen ja materiaalisen välttämättömyyden käsitteiden parissa ja tuotava vaikkapa Kant mukaan.

7. *Mitkä ovat yksilön velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan? Mitkä ovat yhteiskunnan velvollisuudet yksilöä kohtaan? Voit käyttää alla olevaa sitaattia lähtökohdana.*

"Ei ole olemassa, eikä pidä olla olemassa sovittamatonta ristiriitaa yksilön ja kollektiivin välillä, yksilön pyrkimysten ja kollektiivin pyrkimysten välillä." (*Stalin, haastattelijana H. G. Wells, 1934. Penguin Books.*)

Yleisimmin vastattiin, että meillä on velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan (lait, verot, maanpuolustus), mutta myös vapausoikeuksia. Yhteiskunnalla on velvoite huolehtia ainakin turvallisuudesta ja laillisuudesta sekä hyvinvoinnista. Kiltteys ja epäfilosofisuus leimasivat pääosaa vastauksista. Harva tarttui latautuneeseen sitaattiin.

8. *Miten parhaassa mahdollisessa valtiossa pitäisi valita valtion johtajat?*

Vastauksia vaivasi yhteiskuntaoppineisuus: kokelaat esittelivät demokratiaa. Platon tietysti oli mukana, kun tuotiin esille filosofista ajattelua.

9.* *Pitääkö luontoa suojella ennen kaikkea ihmisen onnen ja menestyksen vuoksi? Pohdi kysymystä arvofilosofian ja eri tieteenalojen kannalta.*

Vastaaja voisi pohtia arvojen ihmiskeskeisyyttä sekä yhteyttä eri tieteenaloihin (biologiaan, ekologiaan, teologiaan, teknotieteisiin). Ytimessä on tavallista filosofian käsitteistöä (kuten väline- ja itseisarvo).

10.* *Alla olevassa sitaatissa korostetaan ihmisten keskinäistä riippuvuutta. Pohdi pitäisikö menestyksekkäiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten toimijoiden unohtaa oma kansallinen kulttuurinsa arvoineen ja tavoitella globaalia yhtenäiskulttuuria?*

Pohdittiin arvojen sidonnaisuutta kulttuuriin ja aikaan. Useat ihmettelivät, mitä "menestyneet toimijat" ovat.

Kevään parhaana palkittiin Lassi Vainio Länsi-Porin lukiosta. Hän sai vastauksillaan täydet pisteet tähti-tehtävät mukaan lukien.